KUNTALIITTO | Kommunförbundet

LAUSUNTO
21.10.2020
873/03/2020

Eduskunnan liikennejaosto

Asiantuntijapyyntö 22.10.2020

HE 146/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021, teema: kävelyn ja pyöräilyn edistämishanke

Kävelyn ja pyöräilyn edistäminen uudelle tasolle

Kävelyn ja pyöräilyn edistämiselle on asetettu kunnianhimoisia tavoitteita. Suomi tavoittelee 30 prosentin kasvua kävelyn ja pyöräilyn matkamääriin vuoteen 2030 mennessä. Liikenteen päästöt on hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena puolittaa vuoteen 2030 mennessä. Liikenne12 -suunnitelman strategisena linjauksena on, että joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn ja muiden kestävien liikkumismuotojen osuus kasvaa ja liikenteen kasvihuonekaasupäästöt vähenevät.

Pyöräilyn ja kävelyn lisäämisen hyödyt ovat suuret hyvinvoinnin, terveyden, fyysisen toimintakyvyn ja kunnon kannalta. Kävelyn ja pyöräilyn hyvät edellytykset ovat olennainen osa viihtyisää ja elinvoimaista elinympäristöä ja liikkumisen turvallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Kävelyllä ja pyöräilyllä on tärkeä rooli ilmastotavoitteiden saavuttamisessa etenkin lyhyillä matkoilla ja kaupunkiseuduilla. Pyöräily suosion kasvu kehittää myös alan elinkeinoja ja matkailua.

Edistämisohjelman vaikuttavuus edellyttää rahoitusta

Kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelmalla halutaan mm. parantaa kävelyn ja pyöräilyn edellytyksiä suomalaisissa kunnissa sekä tukea liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä ja kansanterveyden parantamista (valtioneuvoston periaatepäätös 2018).

Osana kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelman toteutusta Traficom jakaa kunnille valtionavustusta kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen katuverkolla. Valtionavustuksen ehtona on kuntien omarahoitusosuus (vähintään 50 %). Vuosina 2018 ja 2019 valtio jakoi kunnille molempina vuosina 3,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2020 rahoitus kohosi 31,5 miljoonaan euroon. Valtion talousarviossa vuodelle 2021 esitetään jälleen tähän käyttötarkoitukseen 3,5 miljoonaa euroa. Tämä summa on hyvin pieni kävelyn ja pyöräilyn edistämisen tarpeisiin ja tavoiteltuun vaikuttavuuteen nähden. Kun jaettavana on vain 3,5 miljoonaan euroa, summalla pystytään edistämään laadukkaan infrastruktuurin toteutusta hyvin rajallisessa määrin.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi



KUNTALIITTO | Kommun-förbundet

LAUSUNTO
21.10.2020
873/03/2020

Kuntaliitto esittää, että kävelyn ja pyöräilyn edistämisen valtionavustuksen taso nostetaan vuoden 2021 talousarviossa vuoden 2020 tasolle (31,5 miljoonaa euroa), jotta valtio pystyy tukemaan kuntia laadukkaan kävely- ja pyöräilyinfrastruktuurin toteutuksessa ja näin vauhdittamaan tavoiteltuja vaikutuksia.

Valtion panostukset sen omaan kävely- ja pyörätieinfraan

Jotta jalankulun ja pyöräilyn isot hyödyt yhteiskunnalle saataisiin realisoitumaan, valtion tulisi nostaa huomattavasti rahoitusta sen omaan jalankulku- ja pyörätieinfraan niin perusväylänpidossa kuin kehittämishankkeissa. Valtion kohdentama rahoitus näihin tarkoituksiin on ollut vaatimattomalla tasolla.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana kuntien on pitänyt osallistua enenevässä määrin ELY-keskusten vastuulla olevien jalankulku- ja pyöräteiden rahoittamiseen, jotta välttämättömiä hankkeita on saatu liikkeelle. Kuntaliitto pitää tätä suuntausta kielteisenä ja valtion ja kuntien työnjakoa hämärtävänä. Jalankulku- ja pyöräteiden kehittäminen valtion verkolla ei voi nojata kuntien rahoitusosuuksiin, kuten nyt näyttää muodostuneen maan tavaksi.

Valtion oman rahoituksen nosto myös parantaisi kuntien ja ELY-keskusten yhteishankkeiden mahdollisuuksia tilanteissa, joissa esimerkiksi seudullisen verkon kehittäminen edellyttää yhteen ajoitettuja ja koordinoituja toimia kuntien ja valtion verkolla.

Liikenne12 -suunnitelmassa tulisi saada pitkäjänteisyyttä ja ennakoitavuutta kävelyn ja pyöräilyn edistämisen toimenpiteisiin maantieverkon ja myös kävelyn ja pyöräilyn edistämisen valtionavustuksen osalta. Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen tavoitteet eivät voi toteutua ilman, että sekä kunnat että valtio lisäävät rahoitustaan ja tekevät entistä määrätietoisempia toimenpiteitä ja yhteistyötä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Johanna Vilkuna
Liikenneasiantuntija

Liite — Valtion talousarvioesitys vuodelle 2021 ja kuntatalouden näkymät

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi



KUNTALIITTO | Kommunförbundet

LAUSUNTO
21.10.2020
873/03/2020

Liite

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2021 ja kuntatalouden näkymät

Koronapandemia on ajanut maailmantalouden kuluvana vuonna syvään taantumaan. Valtion talousarvioesitys vuodelle 2021 sekä monet muut suhdanne-ennusteet olettavat talouden kuitenkin lähtevän elpymään kuluvan vuoden loppupuolelta lähtien. Näiden ennusteiden suurin riski on pandemian vaikea toinen aalto, joka heikentäisi yksityistä kulutusta, yritystoimintaa, luottamusta tulevaisuuteen sekä investointihalukkuutta niin meillä kuin muissa maissa myös tulevina vuosina. Valtiovarainministeriö olettaa, että Suomen bruttokansantuotteen volyymi putoaa tänä vuonna 4,5 prosenttia. Ensi vuonna BKT:n ennakoidaan kasvavan 2,6 prosenttia.

Julkisen talouden näkymä on erittäin vaikea

Covid-19-epidemiasta seurannut talouden taantuma ja epidemian haittojen vähentämiseksi tehdyt toimet kasvattavat julkisen talouden alijäämää sekä rahoitus- ja takausvastuita huomattavan paljon[1]. Julkisen talouden nettoluotonannon arvioidaan nousevan noin 18 mrd. euroon kuluvana vuonna. Voimakkaimmin koronapandemia heikentää valtiontaloutta. Ensi vuonna piristyvä talouskasvu kasvattaa verotuloja ja pienentää etuus- ja koronatukimenoja, joten julkisen talouden alijäämä supistuu noin 12 miljardiin euroon. Julkisen talouden tulojen ja menojen välinen epätasapaino säilyy mittavana kuitenkin koko ennusteperiodilla.

Korona on vaikuttanut kuntatalouteen monella eri tapaa

Koronapandemia on pienentänyt kuntien, kuntayhtymien ja kuntakonsernien vero- ja maksutuloja sekä lisännyt menopaineita monella eri tavalla. Koronan lopulliset kuntatalousvaikutukset ovat vielä hämärän peitossa, mutta kuntien ja sairaanhoitopiirien talousjohtajien mukaan koronan heikennykset kuntatalouteen ovat miljardiluokkaa. Vaikutukset pitkällä tähtäyksellä eri elinkeinojen toimintaedellytyksiin ja -tapoihin, ihmisten käyttäytymiseen, liikkumiseen ja jopa asumiseen ovat vielä tätäkin laajemmat.

Koronan vaikutukset yksittäisiin kuntiin ovat hyvin erilaisia johtuen kunnan elinkeinorakenteesta ja maantieteellisestä asemasta, kunnan palvelujen järjestämistavoista sekä koronatapausten määristä. Vaikutukset muuttuvat myös ajallisesti. Lyhyellä aikavälillä vaikutukset ovat olleet erityisen raskaat suurissa kaupungeissa sekä pienemmissä, matkailusta riippuvaisissa kunnissa esimerkiksi Lapissa ja Ahvenanmaalla.

[1] *Lisätietoa: Taloudellinen katsaus, syksy 2020 s. 67 (koronatilanteesta johtuvien toimenpiteiden vaikutus julkisiin menoihin ja tuloihin).*

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi



KUNTALIITTO | Kommunförbundet

LAUSUNTO
21.10.2020
873/03/2020

Kuntatalouden tila ja näkymät

Kuntatalouden vuosikate, tilikauden tulos ja rahoitusasema ovat heikentyneet viimeiset kaksi vuotta. Taloudellisten tunnuslukujen heikentymisen taustalla vaikuttaa menoja hitaammin kertyvä verorahoitus. Verojen ja valtionosuuksien kasvua ovat hidastaneet muun muassa väestön ikääntyminen, verokevennykset, valtionosuusleikkaukset sekä useat verojen tilitysrytmiä muuttaneet hallinnolliset uudistukset. Kuntien ja kuntayhtymien taseessa on kuitenkin yhä noin 11,9 miljardia euroa ylijäämää.

Hallitus päätti tukea kuntakenttää koronakriisissä kahdella suoralla koronatukipaketilla sekä monilla muilla tukitoimilla. Ensimmäinen koronatukipaketti ylsi 1,4 miljardiin euroon ja toinen 1,45 miljardiin euroon. Lisäksi kunnille korvataan muun muassa välittömät testaus- ja jäljityskulut. Tukitoimet kohentavat kuntatalouden tilaa merkittävästi, ja estävät sen, että kunnat joutuisivat etsimään mittavia säästöjä ja nostamaan veroja keskellä koronakriisin akuuttia hoitoa.

Valtiovarainministeriön painelaskelman mukaan kuntatalouden vuosikate ja tilikauden tulos nousevat tänä vuonna ennätyslukemiin. Myös investoinnit huomioiva rahoitusasema vahvistuu. On kuitenkin hyvin epävarmaa, kuinka voimakkaasti kuntatalouden taloudelliset tunnusluvut vuonna 2020 lopulta paranevat. Painelaskelma on positiivisempi kuin kuntien omat arviot taloutensa kehityksestä kuluvana vuonna.

Valtion talousarvioesityksen mukaan kuntatalouden vuosikate palaa tulevina vuosina tyypillisiin lukemiin menopaineiden jatkaessa kasvuaan sekä valtion tukitoimien väistyessä vähitellen pois. Tilikauden tulos jää ensi vuonna nollan tuntumaan ja toiminnan ja investointien rahavirta painuu noin 2 miljardia euroa negatiiviseksi. Vuosina 2022-2024 kuntatalouden kehitysura ei juurikaan heikkene, vaan keskeiset taloudelliset tunnusluvut jäävät vuoden 2021 tasoille. Painelaskelmasta johtuen kuntatalouden velkaantuminen kuitenkin kiihtyy loppuvuodet. Talouden sopeutuspaineet ovat yleisiä kaikissa kuntakokoryhmissä, erityisesti 20 000-40 000 asukkaan kunnissa.

Hallituksen toimet vahvistavat kuntataloutta 2020 ja 2021

Sanna Marinin hallituksen linjausten tavoitteena on pitää kuntatalous neutraalina päätösperäisten toimien suhteen. Kunnille korvataan siten hallituksen tehtävien lisäyksistä tai laajennuksista aiheutuvat lisämenot tai tulomenetykset täysimääräisesti valtionosuuksien muodossa tai poistamalla muita tehtäviä tai velvoitteita. Lisäksi hallitus kompensoi kunnille veroperusteiden muutoksista kunnille aiheutuvat verotuottomenetykset.

Keskeisiä menoja pysyvästi lisääviä hallituksen toimia vuonna 2021 ovat vanhuspalvelulain hoivamitoitus sekä oppivelvollisuuden pidentäminen. Tuloja sen sijaan

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi



vähentävät sote-asiakasmaksulain uudistus ja varhaiskasvatusmaksujen alennus. Hallitusohjelmassa päätetyt laajenevat tehtävät lisäävät kuntatalouden menoja vuonna 2021 arviolta 370 miljoonaa euroa. Uudistusten taloudelliset vaikutukset kuntatalouteen nousevat kuitenkin asteittain. Vuoteen 2024 mennessä menojen lisäkasvu on jo noin 790 miljoonaa euroa vuodessa. Esimerkkejä tuloja vähentävistä uudistuksista ovat sote-asiakasmaksulain uudistus sekä varhaiskasvatusmaksujen alennus.

Kuntien menoja lisätään kehyskaudella myös määräaikaisesti niin sanotuilla tulevaisuusinvestoinneilla. Tulevaisuusinvestoinnit, kuten esimerkiksi ammatillisen koulutuksen opettajien palkkaaminen sekä perusopetuksen laadun parantaminen, ovat valtion rahoittamia määräaikaisia panostuksia, joilla tavoitellaan kuntien peruspalvelujen parantamista erilaisten kehittämishankkeiden kautta. Ainakin osa tulevaisuusinvestoinneista ollaan yhdistämässä myöhemmin EU-elvytysrahoituksen kanssa.

Päätösperäisten kuntien menoja ja tuloja samansuuruisesti lisäävien toimien ohella valtio on myöntänyt kunnille ja kuntayhtymille vuosina 2020 ja 2021 koronatukea. Koronatuet lisäävät kuntien valtionosuuksia, valtionapuja ja verotuloja. Tukien vuoksi valtion toimenpiteiden yhteisvaikutus kuntatalouteen on vuonna 2021 valtion talousarvioesityksen mukaan yhteensä 865 milj. euroa kuntataloutta vahvistava. Historiallisessa tarkastelussa yhteisvaikutuksen määrä on hyvin poikkeuksellinen. Varsinkin, kun summan taustalla ei ole mukana laskennallisia säästöoletuksia.

Koronatuki ei poista kuitenkaan monien kuntien taloutta vaivaavia rakenteellisia ongelmia, joiden seurauksena tulojen kasvu ei riitä kattamaan menoja ja investointeja. Kunnat jatkavat työtä taloutensa sopeuttamiseksi ja uudistamiseksi, mutta myös valtion tulee jatkaa uusia toimenpiteitä työllisyyden parantamiseksi, kuntien tulopohjan vahvistamiseksi sekä julkisen talouden kustannusten hillitsemiseksi.

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

